

פינסק

הורתו ולידתו ומחוזות ילדותו של ר' דוד זריצקי היו בעיירה פינסק, ועל שמה נקרא בשנות בחרותו 'דוד פינסקער'.

חוויות ילדותו בעיירה היהודית המפורסמת שהיתה סמוכה לביצות הגדולות של פולסיה, שזורות ברבים מסיפוריו מכל התקופות. מרביתם מופיעים בספר "העושר השמור".

בגליון זה אנו מביאים את מאמרו בעקבות ההוצאה לאור של הספר "בית אהרן" על מסכת גיטין של רבה של פינסק הגאון רבי אהרן וואלקין זצ"ל הי"ד. במאמר זה הוא מבכה את עיירתו שעבר עליה הכורח הנאצי ועמה ועם רבה עלו השמימה כל בני משפחתו בקיץ תש"ב, הי"ד.

המאמר השני הוא "כיסופים". מאמר נשגב המתאר את תפילתם של חסידי קרלין בעיניו של הילד הפינסקאי הלא-חסידי. המאמר פורסם בספר "העושר השמור".

— ואולי יהיה בזה כדי להרים אותנו טפח קטן מעל פני האדמה...

בברכה

מערכת "נר לדוד"

"בית אהרן" (על מסכת גיטין)

רעדו ידי בשעה שלקחתי את ספרו של מורנו ורבנו הגדול, רבה של קהלת פינסק-קרלין והזכרתי את שמו בסילודין: רבי אהרן במהורי"צ וואלקין, רבה של העיר היהודית ביותר בפולין שלפני המלחמה, העיר אשר מעשרים ושמונה אלף יהודים נשארו אולי כשלושים חיים, והוא, הרב הגדול הלך אתם יחד למוות, בצעדים איטיים, כשארשת פניו אבהית ומחייכת, כשהוא מוכן להגיד לכולם משהו שירומם אותם אפילו משפת הקבר.

כעת עירו מונחת מתחת לאדמה, בדרך לאיוואניק, תחת חורבות הגטו, בבתי העלמין הגדולים שלה, ומי יודע היכן עוד פזורים הבעלי-בתים שלו, של רבה הגדול של קהילת פינסק קארלין.

מי אני, דוד מפנסק הקטן, בנו על אשר הנגר הפשוט, שכל כולו אינו אלא מתפלל מן הפשוטים ביותר של בית המדרש הגדול "הקלויז" דקארלין, שהיה יכול, כילד קטן, רק לראות כיצד הוא הולך ושמשו אחריו, ונכנס לקלויז, כשכולם קמים מפניו, וכיצד הוא עובר על ידי, מביט עלי כאילו ברוגז ושואל:

— מן הישיבה או אל הישיבה?

— מי אני שאעזז לכתוב ביקורת על ספר חידושי תורה שלו?

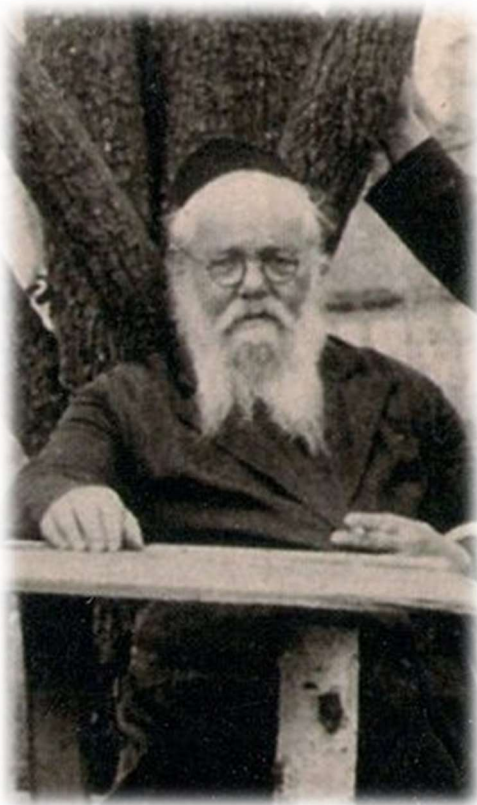
אלא שכאן ניצח הלב את המוח, הלב הפשוט, של בנו של נגר פשוט מקארלין, שבמקרה היתה דירתנו העלובה ליד הקלויז, ומשום כך התפללנו שם, ואני עמדתי מול רבה של קהלת פינסק-קארלין.

ואני רוצה פשוט להיזכר, אולי אבכה קצת, ואולי אילל על כך, שהרבה נגרים פשוטים שכה העריצו, אהבו, כיבדו את רבה של

פינסק - כמו אבא שלי, הלכו לטבח על היותם נגרים יהודים, ועל שיש להם רב גדול, ועל שהם מכבדים את תורתו, ועל - סתם ככה, הם צריכים היו למות ותו לא מדי.

ודאי, הוא היה אחד מגדולי הפוסקים בדורו, חמשת החלקים שאלות ותשובות לכל אפסי ארץ יעידו על כך, אולם הוא אהב לאהוב, ומשום כך הוא כל כך הרבה לאהוב כל יהודי משום שהוא ראה בו חלק מאהבתו הגדולה. משום כך ראו בו כולם את האבטיפוס של רב בישראל, הוא לא השאיר אחריו רבנים כמותו.

וכשלקחתי את ספרו שהופיע כעת על ידי בנו הרה"ג רבי שמואל וואלקין שליט"א בניו יורק - "בית אהרן" על מסכת גיטין, הספר שהעולם לא זכה עוד לראות את אורו בגלל המלחמה האיומה - ראיתי בו לא רק את רבנו הגדול, אלא את כל הודה והדרה של עיר מולדתי - פינסק, את הקלויז בו ראיתי בפעם הראשונה, את המדרכה עליה צעד מעוטר כבוד ועטרת התורה על ראשו, את ביתו ברחוב דומיניקנסקה שלא נסגרה בו הדלת אף פעם, את שולחנו כשסביבו יושבים טובי העיר צמודים לכל מלה היוצאת מפיו.

הגאון רבי אהרן וואלקין זצ"ל

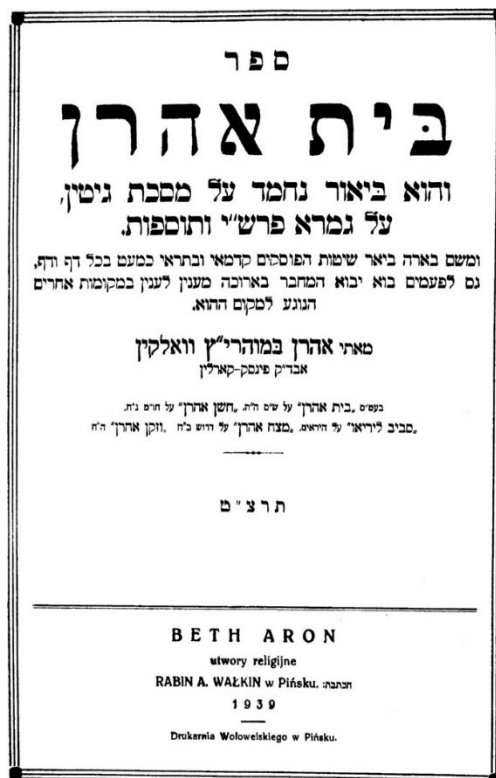
וכעת לא נשאר כלום, אפילו האפר נקבר. הכל טמון באדמה. אולי היתה פעם עיר פינסק, אולי חיו בה נגרים וחייתים, ובני ישיבה וחנוונים, עניים ועשירים, הם התחתנו ומתו, שרו ורקדו, בכו והספידו - ואולי לא היה בכלל כלום, תוהו ובוהו וחושך על פני תהום.

— ונשאר רק הספר הזה - "בית אהרן" על מסכת גיטין, שנדפס עוד בדפוס ולובלסקי בפינסק, מצבה לכל העיר כולה, מצבה ענקית על עשרים ושמונה אלף נפש שנדחקו מתחת לאדמה, ונשאר רק הספר הזה עומד ושומר על המתים, כשם שמחברו שמר על החיים.

והנה אני רואה אותו עומד על בימתו, אלפי עינים צמודות לו והוא חוצב להבות אש, אין הוא מכה, דוקר ומייסר, הוא מתחנן, מבקש, וכשהוא רוצה, אלפי שומעיו צוחקים, ואחרי רגע שופעים דמעות, הוא אינו רוצה לראות פנים זועפים, אוהב הוא את החידוד התורתי היורד עד לעומקה של נפש המבין כל מסתורי הנשמה היהודית, בחידוד זה רכש הוא את לבם של ה"בעלי-בתים" שלו, שכן ידע הוא יותר ממשהו אחר את ארשת פניהם, הוא קרא בין קמטי הפנים את דאגותיהם, ולפני שסיפרו לו ידע על מה מיצר פלוני, ומה כואב לאלמוני, ובשביל כל אחד מצא ביטוי מתאים, אמירותיו היו לטיפות על גבי לב כואב. פקחותו הבלתי רגילה עזרה לו הרבה לנהל את עדתו הגדולה. במקום שעות ארוכות של שיחה, היה הוא פותח את לבו הכואב של בן עירו במימרא אחת. לא ראיתי נכנסים אליו ויוצאים באותה ארשת הפנים.

ולשם מה לכתוב ביקורת על ספרו של רבנו הגדול? לספר שבחו, וכי לשבחנו הוא זקוק? כעת בשעה שיושב בגנזי מרומים ומנהל את קהילת פינסק שכולה קודש, וכי לדידי ולדכוותי הוא זקוק, שיבואו מעל גבי עתון לספר, כי הנה יצא לאור ספר גדול מאד, מרב גדול מאד, שהיה מחדש נפלא, עמקן מבריק ושכל הוויתו היתה אך ורק תורה ויראת שמים? מי שהכיר את רבנו הגדול - אינו זקוק שיספרו לו על ספריו, ומי שיראה את הספר, אם למדן הוא - אינו זקוק כלל וכלל שיספרו לו על ערכו של הספר האחרון של רבה האחרון של קהילת פינסק קרלין.

המודיע. כ' סיון תשט"ו.

כיסופים

והיה רבי אהרן הגדול, רבם הקדוש, שנמצא אותה שעה לא הרחק מבית המדרש, מרחק של כמה מאות פסיעות בבית העלמין הישן של קארלין, מאזין לתפילות תלמידיו, ומחייך, לפי שהוא שמע מעין אותה כלות-נפש שהוא זרע אותה בתלמידיו, והם - בתלמידיהם, עד שהגיעו גם אלי, בחור צעיר שמעודו לא שמע תפילה היוצאת מתוך מעמקי הנשמה, לא מעמקי הלב, אלא מתוך ה"במסתרים תבכה נפשי". ולא היה בתפלה זו לא מן הבכי ולא מן הריקוד, ובהעפת מבט על רגליהם בעת התפילה, הם קרטעו כאילו מעצמם, כאילו ביקשו, על אף היותם רגלים בלבד, שהוטל עליהם, אולי שלא בטובתם, להיות צמודות תמיד לאדמה, להינתק גם הן מן האדמה הזו, אכולת הביצות ורווית הפחד והעניות. והיו רגלים אלה מקרטעות אבל לא בריקוד אלא מתוך אימה, מחמת הרגעים הללו שהיו נמצאים קרוב לבוראם.

ורבי אהרן הגדול מסתכל עליהם ממרחק לא רב.

והייתי, בחור עול ימים, שומע את תפילותיהם וחושב שהנה עוד רגע והם יפחו את נשמותיהם מחמת הכיסופים העולים מהם, שהם יותר אינם מסוגלים להביע במלים את מה שבלבם, בנשמתם הקארלינאית, ובליט ברירה, הם ילכו ביחד עם התפילה לשמים, וכבר ישארו שם.

והניגון הזה, המתמשך כרגע של אושר, המבקש לבטא את הכל ומשום שאין באפשרותו, הוא ממית עצמו בפיו של המתפלל, ואתה שומע את הניגון היוצא מפי המתפלל, והנה אין זה ניגון כלל אלא דמעה, או אנחה או אולי שיר או פיוט, ואולי זה ריקוד שהתרחק בערבוביה של שירה ושל ריקודים ושל בכי ושל עצבות ושל כמיהה - - - והניגון הזה, המתמשך כרגע של ציפיה גדולה, הנה הוא עומד ומצפה למשהו, ואתה מרגיש בכל חושיך, שעוד רגע והנה יתמלא

כשראיתם לראשונה מתפללים, נדמה היה לי, כאילו הם ניתלים בכנפי המילים, כדי לעלות עמם יחד השמימה, ועינים להם, סגורות מבחוץ וקרועות מבפנים, והם מתרוממים על קצה אצבעותיהם, מתרוממים ביחד עם התפלה, כאילו מבקשים לפרץ באויר בית המדרש, להתמזג עם הקדושה שניתן היה, כפי שחשתי אז, למששה בידי.

הנה עומד אחד, נדבק לקיר של בית המדרש, ידי מושטות למעלה, מעל לראשו, רק הטלית מתנועעת קימעא, ובתוך העטיפה נשרף הגוף, כאשר הנשמה מתפללת, וידיו מקרצפות את הסיד הדחוי של הקיר, וכשנגשתי קרוב אליו, שמעתי כאילו הוא מתאנח, כאילו הוא בוכה, כאילו הוא רוקד, כאילו הוא מתפשט מיאנקל או משלמה או ממשה שלו, מעטף את השיירים הרוחניים שלו בטלית שכולה קארלין, ומחכה רק שהתפילה תעלה אותו לאין סוף.

אולי אוריתה של פולסיה הנוגה, שהעצב של הביצות היה נסוך על אדמתה רווית הביצות, שהיתה כל ערב מתמזגת עם מיליוני הקולות של הצפרדעים, עם מיליארדי הזמזומים של היתושים, שהיו ממלאים את האויר בעננים שלמים עם פכפוך המים השוטף של הפינה המצטנעת בין הביצות הרעשניות ומלאות המוות האיטי - אולי כל זה השפיע על תפלתם של שכנינו בבית המדרש של קארלין, שהיה בהם העצב של אי ההסתפקות ברוחניות של כל אחד, והתוגה של אי היכולת היחידה שנשארה בהם - לעזוב את כל הארציות ולעלות אל האין סוף.

והיו הערפילים של בין הערביים שעלו מן הביצות, מאדים את הזיעה בעת תפילתם, והיו הצפרדעים מקרקרים, כמבקשים להתחרות עם תפילתם של בני האדם הללו, שכל כיסופיהם נישאו כעל כנפי מלאכים והגיעו עד לכלות הנפש.

כל העולם מן הניגון הזה, ועוד רגע והנה תיפתח הדלת הדהויה של בית המדרש דחסידי קארלין בקארלין העיר, ורבי אהרן הגדול יכנס בה, והוא ימצא את הניגון המתמשך הזה, שכולו מלא עצב שאיננו עצב כלל, מלא תוגה שאינך מבין אותה, מלא ריקוד שאינך מסוגל להבינו, אף כי גם אתה נסחף בו ורגליך מתרקדות כרגלי הקרלינאים המתפללים, והוא אך יסתכל, רבי אהרן הגדול, יסתכל קימעה ואחר כך - - -

אבל הם כולם, וכל אחד מהם לחוד נתונים בתוך עצמם והניגון עומד מן הצד, כי אין אפילו בכוחו של הניגון הנוגה של הקרלינאים להבין אותם כאשר הם נכנסים לתפילה, וכל אחד נמצא לבדו, וכל אחד נכסף כל כך הרבה עד שאין בניגון שלו כדי לבטא את מלוא כיסופיו.

ומשום כך הוא כה נצמד אל הקיר, משום כך אצבעותיו מקרצפות את הסיד הדהוי, המלוכלך, של בית המדרש, משום כך מחפשות ידיו את החלל של בית המדרש, אולי ימצאו משענת לכיסופים.

שהרי כל האברים שלהם נכספים, לפנימיות של אבריהם הם נכספים, לפנימיות שבפנימיות, כפי שלימד אותם רבם הגדול.

ואני עמדתי אז, בחור צעיר, נבון מחמת הרעש הגדול, מבולבל מחמת הפחד של תפילה זו, וראיתי את רבי, שלמד עמי גמרא, רבי פיניע המפורסם, זה שהיה מסתכל עלי, כפי שמסתכל עלי אחר כך העולם – בעינים סגורות מבחוץ וקרועות מבפנים, מסתכל עלי ואינו אומר כלום, וכך ראיתי לראשונה כשהוא מתפלל, והוא מלא

תפילה כאותו עץ
בודד בערבה,
כאותו פלג קטן,
כאותה חורשה
קטנטונת בתוך
מעבי היער,
כאותו אדם
הראשון, כאשר
הרגיש לראשונה,
כי יד ד' נחה עליו,
לראשונה בחיי
העולם.

והנה ר' פיניע,
הרבי שלי, מרגיש
זאת בכל רגע,
והוא משום כך
הולך שפוף
קימעה, מחמת
הפחד הזה, שהרי
ידו של מלך מלכי

המלכים הקב"ה נחה עליו תדיר, והוא ירא להרים את עיניו, פן יראה את האש המלהטת סביב כל חסיד קארלין כשהוא מתפלל, והוא ירא להרים את עיניו מחמת הפחד מפני עצמו, שמא יראה את עצמו בכל כסילותו - האדם!

והוא היה מסתכל עלי, כאשר למדתי אצלו זמן קצר גמרא, ועד היום אני, כך נדמה לי, רואה את עיניו הסגורות למחצה, ובהן לא רק רבי פיניע, אחד מחסידי קארלין בעיר קארלין עצמה, לא הרחק מרבו הגדול רבי אהרן, אלא כל החסידות נמצאה בו, במבט שלו, במבט ביישני, פייסני ומבקש תדיר:

— הרי לך העולם כולו מתמקד במלה אחת של חז"ל.

והייתי מתירא להסתכל בעיניו שמא ימצא אותי במערומי, ואני אינני חסיד קארלין ולא חסיד סתם אלא בן ישיבה צעיר ליטאי המחמד את המוח, השולף תדיר את הקושיא ואת התירוץ, ואילו אצל רבי פיניע, חסיד קארלין אין לו קושיות כלל, ואם פעם הוא מתקשה, הרי רק בדבר אחד:

— כיצד יוצאים ידי חובת פיניע זה המתהלך על פני אדמות בלאפטשעס, מבקש להתרומם ולו טפח אחד על פני רצפת בית המדרש ואינו יכול.

עכשיו, ועוד קודם לכן, כשהגעתי לכלל דעה, וכשעמדתי פעמים רבות בבית המדרש של חסידי קארלין בעיר קארלין עצמה ושמעתי אותם מתפללים, וראיתי כיצד הם נמשכים אחרי התפילה בקול רעש גדול, במשק כנפים שלא שמעתי אף פעם בחיי, כשראיתי את החסידים בתפילתם והנה אין הם מתפללים בקושיא ותירוץ, אלא בכיסופין ועוד מעט והם ישרפו בלהבות עצמם, או יתפרקו לעצמותיהם מחמת הרעד המפרפר בהם - הבינוני כי חסר לי משהו, משהו משהו - - -

ורבי פיניע זכרונו לברכה, היה מזדעק פתאום, כאילו מישהו הלם על ראשו. ואני הייתי מתמלא פחד מפני הזעקה הזו, וכי מה כואב לו ומה לוחץ עליו ומה מעיק על נשמתו.

אחר כך הבנתי כי ה"ר פיניעיות" מעיקה על נשמתו, שהוא עדיין מלא בה,

בעצמיותו
הגשמית, והוא
חושק, רוצה,
נכסף, מבקש,
מתחנן, בוכה,
צווח - -

— טלו ממני את
פיניע!

וי, וי, כמה
הרפתקאות עדו
עלי עד שהבנתי
זאת, עד שר'
פיניע הלך
לעולמו, ועד
שבית המדרש
בקארלין נשרף או
נהרס או עלה
בלהבות כמו כל
תושבי קארלין

צוה: ה. ליברמן

ופינסק ביחד, עד שבאו הכיסופים הללו ונגעו ולא נגעו בי.

והם הולכים אחרי עד היום, איני זוכה לנגיעה של ממש, כי אינני חסיד קארלין, אבל רפרוף כלשהו נמצא על ידי.

ולפעמים מושטות הידים אל-על, ומלה אחת מתמשכת ויוצאת ממעמקי הנפש, מלה אחת שיש בה מן הנגיעה הקלה של כיסופין.

ויש בה, לפעמים, כדי להרים אותי טפח קטן מעל פני האדמה, אולי אצבע ואולי שערה אחת בלבד.

אבל בשביל אביון כמוני — גם זה מספיק.